

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. gegužės 10 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Sąjungos pilietybė — SESV 20 straipsnis — Gyvenimo valstybėje narėje teisė, nuo kurios priklauso galimybė gauti socialinę paramą ir vaiko išmokas — Trečiosios šalies pilietis, kasdien faktiškai prižiūrintis savo nepilnametį vaiką, šios valstybės narės pilietį — Trečiosios šalies piliečio pareiga įrodyti kito iš tėvų, minėtos valstybės narės piliečio, nesugebėjimą pasirūpinti vaiku — Atsisakymas suteikti teisę gyventi šalyje, dėl kurio vaikas gali būti priverstas išvykti iš valstybės narės ar netgi Sąjungos teritorijos“

Byloje C-133/15

dėl *Centrale Raad van Beroep* (Socialinės apsaugos ir valstybės tarnautojų bylų apeliacinis teismas, Nyderlandai) 2015 m. kovo 16 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2015 m. kovo 18 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

H. C. Chavez-Vilchez,

P. Pinas,

U. Nikolic,

X. V. Garcia Perez,

J. Uwituze,

I. O. Enowassam,

A. E. Guerrero Chavez,

Y. R. L. Wip

prieš

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente 's-Gravenhage,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente 's-Hertogenbosch,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

* Proceso kalba: nyderlandų.

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Rijswijk,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Rotterdam

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurių sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, J. L. da Cruz Vilaça, E. Juhász, M. Berger, A. Prechal ir E. Regan, teisėjai A. Rosas (pranešėjas), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, E. Jarašiūnas ir C. G. Fernlund,

generalinis advokatas M. Szpunar,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. gegužės 10 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- A. E. Guerrero Chavez, I. O. Enowassam, J. Uwituze, X. V. Garcia Perez, U. Nikolic, P. Pinas ir H. C. Chavez-Vilchez, atstovaujamų advokatų E. Cerezo-Weijnsfeld, J. Kruseman, S. Çakici-Reinders ir W. Fischer,
- Y. R. L. Wip, atstovaujamos advokatų H. de Roo ir T. Weterings,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. S. Schillemans ir M. K. Bulterman,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pochet, M. Jacobs ir S. Vanrie,
- Danijos vyriausybės, atstovaujamos C. Thorning, M. Lyshøj ir M. Wolff,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos R. Coesme,
- Lietuvos vyriausybės, atstovaujamos R. Krasuckaitės ir V. Čepaitės,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,
- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos V. Kaye, C. Crane ir M. Holt, padedamų baristerių D. Blundell ir B. Lask,
- Norvegijos vyriausybės, atstovaujamos I. Jansen ir M. K. Moen,
- Europos Komisijos, atstovaujamos D. Maidani, C. Tufvesson ir G. Wils,

susipažinęs su 2016 m. rugsėjo 8 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 20 straipsnio išaiškinimo.

- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant H. C. Chavez-Vilchez ir kitų septynių trečiųjų šalių piliečių, vieno ar daugiau nepilnamečių vaikų, turinčių Nyderlandų pilietybę, motinų, kurios juos faktiškai prižiūri kiekvieną dieną, ginčus su kompetentingomis Nyderlandų institucijomis dėl jų prašymų skirti socialinės paramos ir vaiko išmokas atmetimo motyvuojant tuo, kad jos neturi teisės gyventi Nyderlanduose.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikiniančios direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46, klaidų ištaisymas OL L 274, 2009, p. 47), 2 straipsnyje „Apibrėžimai“ nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

1. „Sąjungos pilietis“ – tai bet kuris asmuo, turintis valstybės narės pilietybę;
2. „šeimos narys“ – tai:

<...>

d) piliečio ir sutuoktinio ar partnerio pagal b punkto apibrėžimą išlaikomi tiesioginiai giminaičiai, esantys aukščiau pagal giminystės liniją;

3. „priimančioji valstybė narė“ – tai valstybė narė, į kurią atvyksta Sąjungos pilietis, pasinaudodamas savo laisvo judėjimo ir gyvenimo teise.“
4. Šios direktyvos 3 straipsnio „Naudos gavėjai“ [„Asmenys, kuriems taikoma direktyva“] 1 dalyje numatyta:

„Ši direktyva taikoma visiems Sąjungos piliečiams, kurie atvyksta į kitą valstybę narę, kurios piliečiai jie nėra, ir 2 straipsnyje [2 straipsnio 2 punkte] apibrėžtiems jų šeimos nariams, kurie juos lydi arba prisijungia prie jų.“

- 5 Direktyvos 2004/38 5 straipsnyje „Įvažiavimo teisė“ nustatyta:

„1. Nepažeidžiant nuostatų dėl kelionės dokumentų, taikomų nacionaliniam pasienio patikrinimui, valstybės narės suteikia [galiojančią] tapatybės kortelę ar [galiojantį] pasą turintiems Sąjungos piliečiams ir [galiojantį] pasą turintiems šeimos nariams [kurie nėra valstybės narės piliečiai] teisę įvažiuoti į jų teritoriją.

Sąjungos piliečiams netaikomas įvažiavimo vizos ar lygiaverčio formalumo reikalavimas.

2. Šeimos nariai, kurie nėra valstybės narės piliečiai, turi turėti įvažiavimo vizą pagal [2001 m. kovo 15 d. Tarybos] reglamento (EB) Nr. 539/2001 [nustatančio trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorines sienas, privalo turėti vizas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams toks reikalavimas netaikomas, sąrašus (OL L 81, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 65)] nuostatas arba, kai taikytina, nacionalinės teisės aktus. Pagal šią direktyvą iš tokių šeimos narių, kurie turi 10 straipsnyje nurodytą galiojančią leidimo gyventi šalyje kortelę, nereikalaujama turėti vizos.

Valstybės narės suteikia tokiems asmenims visas galimybes gauti būtinas vizas. Tokios vizos turi būti išduodamos nemokamai, kuo greičiau ir skubos tvarka.

<...>“

6 Šios direktyvos 7 straipsnio 1 ir 2 dalys suformuluotos taip:

„1. Visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės šalyje [teritorijoje] ilgiau kaip tris mėnesius, jei jie:

- a) yra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji priimančiojoje valstybėje narėje, arba
- b) turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, ir turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje, arba

c)

— <...>

— turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje ir užtikrina atitinkamą nacionalinę instituciją pateikdami deklaraciją ar kitoku jų pasirinktu lygiavėčiu būdu, kad jie turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, arba

d) yra Sąjungos pilietis, kuris atitinka a, b arba c punkto reikalavimus, lydintys ar kartu vykstantys šeimos nariai.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta gyvenimo šalyje teisė taikoma šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai, lydintiems ar vykstantiems kartu su Sąjungos piliečiu priimančiojoje valstybėje narėje, jei toks Sąjungos pilietis atitinka 1 dalies a, b arba c punkto reikalavimus.“

Nyderlandų teisė

7 Pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms taikytinos redakcijos *Vreemdelingenwet 2000* (2000 m. Užsieniečių įstatymas, toliau – Užsieniečių įstatymas) 1 straipsnyje nustatyta:

„Šiame įstatyme ir juo remiantis priimtose nuostatose:

<...>

e) Bendrijos piliečiai:

- 1° Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, kuriems pagal Europos bendrijos steigimo sutartį leidžiama įvažiuoti į kitos valstybės narės teritoriją ir joje gyventi;
- 2° 1 papunktyje nurodytų asmenų šeimos nariai, trečiųjų šalių piliečiai, kuriems įgyvendinant Europos bendrijos steigimo sutartį priimtu sprendimu leidžiama atvykti į valstybės narės teritoriją ir joje gyventi;

<...>“

8 Šio įstatymo 8 straipsnyje nustatyta:

„Užsienietis gali teisėtai gyventi Nyderlanduose tik <...>:

<...>

- e) kaip Bendrijos pilietis, jeigu jo gyvenimas Nyderlanduose pagrįstas teisės aktais, priimtais remiantis Europos bendrijos steigimo sutartimi arba Europos ekonominės erdvės susitarimu;
- f) jeigu laukiant sprendimo dėl prašymo suteikti leidimą gyventi šalyje <...> šiame įstatyme, remiantis juo priimtoje nuostatoje arba teismo sprendime numatyta, kad užsienietis neturi būti išsiunčiamas, kol nepriimtas sprendimas dėl jo prašymo;
- g) jeigu laukiant sprendimo dėl prašymo suteikti leidimą gyventi šalyje <...> pratęsti leidimo gyventi šalyje galiojimą <...> arba iš dalies pakeisti leidimą gyventi šalyje, šiame įstatyme, remiantis juo priimtoje nuostatoje arba teismo sprendime numatyta, kad užsienietis neturi būti išsiunčiamas, kol nepriimtas sprendimas dėl jo prašymo;
- h) jeigu laukiant sprendimo dėl administracinio ar teismo skundo šiame įstatyme, remiantis juo priimtoje nuostatoje arba teismo sprendime numatyta, kad užsienietis neturi būti išsiunčiamas, kol nepriimtas sprendimas dėl jo prašymo.“

9 Užsieniečių įstatymo 10 straipsnyje numatyta:

„1. Užsienietis, kuris gyvena šalyje neteisėtai, negali prašyti administracinės institucijos skiriamų išmokų. Pirmasis sakiny *mutatis mutandis* taikomas įstatyme arba bendrojo pobūdžio administracinėje priemonėje numatytiems lengvatoms ir privilegijoms.

2. Nuo 1 dalies galima nukrypti, jei prašymas susijęs su studijomis, būtinosios medicininės priežiūros teikimu, visuomenės sveikatos pažeidimų prevencija arba teisine pagalba užsieniečiams.

3. Sprendimas tenkinti prašymą nesuteikia teisės teisėtai gyventi šalyje.“

10 Pagrindinėje byloje nagrinėjamiems ginčams taikytinos redakcijos *Vreemdelingencirculaire 2000* (2000 m. aplinkraštis dėl užsieniečių, toliau – Aplinkraštis dėl užsieniečių) sudaro *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (saugumo ir teisingumo valstybės sekretorius, Nyderlandai) priimtų nuostatų visuma. Šis aplinkraštis yra prieinamas visiems, ir kiekvienas asmuo gali remtis šiomis nuostatomis. Nagrinėdama prašymus dėl leidimo gyventi šalyje kompetentinga nacionalinė institucija, šiuo atveju – *Immigratie- en Naturalisatiedienst* (Migracijos ir natūralizacijos tarnyba, Nyderlandai, toliau – IND), privalo laikytis šių nuostatų. Ji gali nukrypti nuo šių instrukcijų tik motyvuotai ir išimtiniais atvejais, į kuriuos nebuvo atsižvelgta rengiant šias nuostatas.

11 Aplinkraščio dėl užsieniečių B dalies 2.2 straipsnyje nustatyta:

„Užsienietis teisėtai gyvena šalyje, kaip tai suprantama pagal [Užsieniečių įstatymą] <...>, jeigu tenkina visas šias sąlygas:

- užsienietis turi nepilnametį vaiką, kuris turi Nyderlandų pilietybę,
- užsienietis šį vaiką išlaiko ir gyvena kartu su juo ir
- šis vaikas, jeigu užsieniečiui nebūtų suteikta teisė gyventi šalyje, turėtų vykti kartu ir išvykti iš Europos Sąjungos teritorijos.

Bet kuriuo atveju IND nepreziūmuoja, kad vaikas [kurio tėvas ar motina yra užsienietis (-ė)] privalo vykti kartu [su savo vienu iš tėvų, kuris yra užsienietis] ir išvykti iš Europos Sąjungos teritorijos, jeigu jis turi kitą iš tėvų, kuris teisėtai gyvena šalyje pagal <...> [Užsieniečių įstatymą] arba turi Nyderlandų pilietybę, ir jeigu tas kitas iš tėvų gali realiai rūpintis vaiku.

IND bet kuriuo atveju preziumuoja, kad kitas iš tėvų gali realiai rūpintis vaiku, jeigu:

- globoja vaiką arba jam dar gali būti suteikta globos teisė, ir
- prižiūrėdamas ir augindamas vaiką, gali pasinaudoti institucijų arba socialinių organizacijų teikiama pagalba ir parama. Prie šios kategorijos IND priskiria ir iš valstybės biudžeto finansuojamų išmokų, į kurias turi teisę iš esmės visi Nyderlanduose gyvenantys Nyderlandų piliečiai, skyrimą.

Bet kuriuo atveju IND preziumuoja, kad kitas iš tėvų negali realiai rūpintis vaiku, jeigu:

- kali arba
- įrodo, kad vaiko globa jam negali būti suteikta.“

- 12 Remiantis *Wet werk en bijstand* (Darbo ir socialinės paramos įstatymas, toliau – Socialinės paramos įstatymas) ir *Algemene Kinderbijslagwet* (Bendrasis vaiko išmokų įstatymas, toliau – Vaiko išmokų įstatymas), tam, kad galėtų pretenduoti į socialinę paramą ir vaiko išmokas, tėvai, kurie yra trečiųjų valstybių piliečiai, turi teisėtai gyventi Nyderlanduose, taigi, turėti teisę gyventi šalyje.
- 13 1998 m. liepos 1 d. įsigaliojo 1998 m. kovo 26 d. *Wet tot wijziging van de Vreemdelingenwet en enige andere wetten teneinde de aanspraak van vreemdelingen jegens bestuursorganen op verstrekkingen, voorzieningen, uitkeringen, ontheffingen en vergunningen te koppelen aan het rechtmatig verblijf van de vreemdeling in Nederland* (Įstatymas, kuriuo iš dalies keičiamas Užsieniečių įstatymas ir kai kurie kiti įstatymai, siekiant susieti užsieniečių prašymų administracinėms institucijoms dėl pagalbos, paslaugų, išmokų, lengvatų ir privilegijų teikimą su teisėtu gyvenimu Nyderlanduose) (*Stb.* 1998, no 203). Kiek tai susiję su kitais užsieniečiais, kurie nėra Europos Sąjungos valstybės narės piliečiai, šiuo įstatymu į socialinės paramos teisės aktus buvo įtrauktas reikalavimas gauti kompetentingos institucijos leidimą gyventi šalyje, kad asmuo galėtų būti prilygintas Nyderlandų piliečiui, o Vaiko išmokų įstatyme tam, kad asmuo būtų laikomas apdraustuoju, buvo nustatytas lygiavertis reikalavimas.
- 14 Prašymą suteikti leidimą gyventi šalyje reikia pateikti IND. Ši tarnyba priima sprendimą dėl teisės gyventi šalyje saugumo ir teisingumo valstybės sekretoriaus vardu.
- 15 Prašymai skirti vaiko išmoką pagal Vaiko išmokų įstatymą pateikiami *Sociale verzekeringsbank* (Socialinio draudimo kasa, Nyderlandai, toliau – *SvB*).
- 16 Prašymai dėl socialinės paramos pagal Socialinės paramos įstatymą turi būti teikiami savivaldybės, kurioje suinteresuotasis asmuo gyvena, kolegijai.
- 17 Socialinės paramos įstatymo 11 straipsnyje nurodyta:

„1. Kiekvienas Nyderlanduose gyvenantis Nyderlandų pilietis, šalyje esantis tokioje situacijoje, kai neturi lėšų būtinoms egzistavimo išlaidoms padengti, arba jam gresia tokia situacija, gali pretenduoti į valstybės teikiamą socialinę paramą.

2. 1 dalyje nurodytiems Nyderlandų piliečiams, išskyrus Direktyvos [2004/38] 24 straipsnio 2 dalyje išvardytus atvejus, prilyginami Nyderlanduose gyvenantys užsieniečiai, kurie šioje valstybėje gyvena teisėtai, kaip tai suprantama pagal [Užsieniečių įstatymo] 8 straipsnio a–e punktus ir 1 punktą.

<...>“

18 Socialinės paramos įstatymo 16 straipsnyje nustatyta:

„1. Nukrypdama nuo šios dalies, [savivaldybės] kolegija gali skirti paramą asmeniui, kuris neturi teisės į socialinę paramą, jeigu tai būtina dėl labai svarbių priežasčių, atsižvelgiant į visas aplinkybes.

2. 1 dalis netaikoma kitiems negu 11 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytiems užsieniečiams.“

19 Pagal Vaiko išmokų įstatymo 6 straipsnį:

„1. Pagal šio įstatymo nuostatas apdraustuoju laikomas asmuo, kuris:

a) yra rezidentas;

b) nėra rezidentas, bet už Nyderlanduose pagal darbo sutartį atliekamą darbą apmokestinamas pajamų mokesčiu.

2. Apdraustuoju nelaikomas užsienietis, kuris negyvena šalyje teisėtai, kaip tai suprantama pagal [Užsieniečių įstatymo] 8 straipsnio a–e ir l punktus.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

20 Aštuoni pagrindinėje byloje nagrinėjami ginčai susiję su socialinės paramos (*bijstandsuitkering*) ir vaiko išmokų (*kinderbijslag*) prašymais, kuriuos pagal atitinkamai Socialinės paramos įstatymą ir Vaiko išmokų įstatymą kompetentingoms Nyderlandų institucijoms pateikė trečiųjų šalių piliečiai, t. y. vieno ar kelių vaikų, kurie yra Nyderlandų piliečiai ir kurių tėvas taip pat turi Nyderlandų pilietybę, motinos. Visus šiuos vaikus jų tėvai pripažino, bet vaikai iš esmės gyvena su savo motinomis.

21 Venesuelos pilietė H. C. Chavez-Vilchez į Nyderlandus atvyko turėdama turistinę vizą 2007 ar 2008 m. Iš jos santykių su Nyderlandų piliečiu 2009 m. kovo 30 d. gimė vaikas, kuris turi Nyderlandų pilietybę. Tėvai ir vaikas Vokietijoje gyveno iki 2011 m. birželio mėn., kai H. C. Chavez-Vilchez ir jos vaikas buvo priversti palikti šeimos būstą. H. C. Chavez Vilchez su vaiku atvyko į Arnhemą (Nyderlandai) savivaldybės krizių centrą, kuriame apsisusto tam tikram laikui. Nuo to laiko H. C. Chavez-Vilchez globoja savo vaiką ir yra pareiškusi, kad jo tėvas neprisideda nei prie jo išlaikymo, nei prie ugdymo.

22 Surinamo pilietė P. Pinas nuo 2004 m. turėjo leidimą gyventi Nyderlanduose; šis leidimas 2006 m. buvo panaikintas. Ji gyvena Almerėje (Nyderlandai) ir turi keturis vaikus. Vienas iš jos vaikų, gimęs 2009 m. gruodžio 23 d. iš santykių su Nyderlandų piliečiu, dėl šios aplinkybės turi Nyderlandų pilietybę. P. Pinas dalijasi su vaiko tėvu jų bendro vaiko globa, tačiau jie gyvena atskirai, ir tėvas neprisideda prie vaiko išlaikymo. Abu tėvai palaiko ryšį, bet dėl bendravimo tvarkos nesusitarta. 2011 m. gegužės 17 d. P. Pinas ir jos vaikams suteiktas terminuotas leidimas gyventi šalyje. Dėl to nuo 2011 m. trečiojo ketvirčio buvo skirta vaiko išmoka.

23 U. Nikolic atvyko į Nyderlandus 2003 m. iš buvusios Jugoslavijos. Jos pilietybė nėra aiški, nes nėra asmens tapatybės dokumentų. 2009 m. jos prašymas suteikti leidimą gyventi šalyje buvo atmestas. 2010 m. sausio 26 d. iš santykių su Nyderlandų piliečiu gimė vaikas, kuris turi Nyderlandų pilietybę. U. Nikolic gyvena Amsterdame (Nyderlandai) ir globoja savo vaiką. Jie abu gyvena savivaldybės priėmimo centre. U. Nikolic pripažino, kad negali gyventi kartu su savo vaiko tėvu, nes jis apgyvendintas jaunimui skirtoje institucijoje, kur dalyvauja mokymosi gyventi savarankiškai programe.

- 24 Nikaragvos pilietė X. V. Garcia Perez atvyko į Nyderlandus 2001 arba 2002 m. iš Kosta Rikos, lydima Nyderlandų piliečio. 2008 m. balandžio 9 d. jiems gimė vaikas, kuris turi Nyderlandų pilietybę. X. V. Garcia Perez gyvena Harleme (Nyderlandai), šios savivaldybės priėmimo centre. Ji globoja savo vaiką, o jo tėvas neprisideda prie išlaikymo ir jo gyvenamoji vieta nežinoma.
- 25 Ruandos pilietei J. Uwituze 2011 m. gruodžio 12 d. gimė vaikas, kuris, kaip ir jo tėvas, turi Nyderlandų pilietybę. Tėvas neprisideda nei prie šio vaiko išlaikymo, nei prie jo ugdymo. Jis pareiškė, kad negali ir nenori juo rūpintis. J. Uwituze kartu su savo vaiku gyvena Hertogenbose (Nyderlandai), šios savivaldybės priėmimo centre.
- 26 Surinamo pilietė Y. R. L. Wip pagimdė du vaikus – 2009 m. lapkričio 25 d. ir 2012 m. lapkričio 23 d. Vaikai, kaip ir jų tėvas, turi Nyderlandų pilietybę. Nors tėvai išsiskyrė, tėvas bendrauja su savo vaikais kelis kartus per savaitę. Jis gauna socialinę paramą ir vaiko išmoką. Jis neprisideda prie vaikų išlaikymo, tik perduoda vaiko išmoką Y. R. L. Wip. Pagrindinėje byloje reikšmingu laikotarpiu Y. R. L. Wip gyveno Amsterdame.
- 27 Kamerūno pilietė I. O. Enowassam atvyko į Nyderlandus 1999 m. 2008 m. gegužės 2 d. iš santykių su Nyderlandų piliečiu gimė vaikas, kuris turi Nyderlandų pilietybę. Tėvai abu globoja savo vaiką, tačiau gyvena atskirai. Vaikas deklaruotas kaip gyvenantis tėvo adresu, tačiau iš tikrųjų gyvena su motina Hagos (Nyderlandai) savivaldybės krizių centre. Tris savaitgalius per mėnesį jis gyvena pas tėvą ir kartais su juo leidžia atostogas. Tėvas moka 200 EUR per mėnesį dydžio alimentus. Be to, jis gauna vaiko išmoką, kurią perduoda I. O. Enowassam. Kadangi dirba visą darbo dieną, jis pareiškė, kad dėl šios priežasties negali rūpintis savo vaiku.
- 28 Venesuelos pilietė A. E. Guerrero Chavez atvyko į Nyderlandus 2007 m. spalio 24 d., vėliau 2009 m. lapkričio 2 d. grįžo į Venesuelą. 2011 m. sausio mėn. ji vėl atvyko į Nyderlandus ir gyvena Schidame (Nyderlandai). 2011 m. kovo 31 d. iš santykių su Nyderlandų piliečiu gimė vaikas, kuris turi Nyderlandų pilietybę. A. E. Guerrero Chavez yra išsiskyrusi su savo vaiko tėvu. Šis beveik kasdien bendrauja su vaiku, tačiau nėra pasirengęs juo rūpintis ir šiek tiek prisideda prie išlaikymo išlaidų. A. E. Guerrero Chavez kasdien rūpinasi savo vaiku ir jį globoja.
- 29 Kiekviename iš pagrindinėje byloje nagrinėjamų ginčų suinteresuotųjų asmenų pateiktus prašymus skirti socialinės paramos ir vaiko išmokas kompetentingos institucijos atmetė motyvuodamos tuo, kad, nesant leidimo gyventi šalyje, pagal nacionalinės teisės aktus jie neturi jokios teisės gauti tokią paramą ir išmokas.
- 30 Laikotarpiais, apimančiais 2010–2013 m., už kuriuos prašė socialinės paramos ir vaiko išmokų, nė viena iš apeliančių pagrindinėje byloje neturėjo leidimo gyventi Nyderlanduose. Vienos iš jų, laukdamas sprendimo dėl prašymo suteikti leidimą gyventi šalyje, Nyderlandų teritorijoje vis dėlto gyveno teisėtai, kitos gyveno neteisėtai, bet joms nebuvo taikyta jokia palydėjimo iki sienos priemonė. Galiausiai apeliančės neturėjo leidimo dirbti.
- 31 Kadangi skundai, kuriais buvo ginčijami sprendimai neskirti joms prašomos paramos ir išmokų, pirmosios instancijos nacionalinių teismų sprendimais buvo atmesti, apeliančės pagrindinėje byloje apskundė tuos teismo sprendimus *Centrale Raad van Beroep* (Socialinės apsaugos ir valstybės tarnautojų bylų apeliacinis teismas, Nyderlandai).
- 32 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar apeliančės pagrindinėje byloje, kurios visos yra trečiųjų šalių pilietės, gali kaip vaiko, Sąjungos piliečio, motinos kiekvienos iš jų atveju teisę gyventi šalyje kildinti iš SESV 20 straipsnio. Jis mano, kad, jeigu taip yra, suinteresuotieji asmenys galėtų remtis Socialinės paramos įstatymo ir Vaiko išmokų įstatymo nuostatomis, leidžiančiomis Nyderlandų piliečiais laikyti Nyderlanduose teisėtai gyvenančius

užsieniečius ir tam tikrais atvejais gauti socialinę paramą ir vaiko išmokas pagal šiuos įstatymus, ir tuo tikslu nereikia jokio IND sprendimo, kuriuo jiems suteikiamas leidimas gyventi šalyje, ar dokumento, patvirtinančio gyvenimo šalyje teisėtumą.

- 33 Kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, iš 2011 m. kovo 8 d. Sprendimo *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124) ir 2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Dereci ir kt.* (C-256/11, EU:C:2011:734) matyti, kad apeliančios pagrindinėje byloje iš SESV 20 straipsnio gali kildinti teisę gyventi Nyderlanduose, išplaukiančią iš jų vaikų, Sąjungos piliečių, teisės gyventi šalyje, jeigu jų situacija tokia, kaip aprašytoji tuose sprendimuose. Kiekviename iš pagrindinėje byloje nagrinėjamų ginčų reikia nustatyti, ar aplinkybės yra tokios, kad šie vaikai faktiškai būtų priversti išvykti iš Sąjungos teritorijos, jeigu jų motinoms būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi šalyje.
- 34 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, kokią reikšmę, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisprudenciją, reikia teikti tam, kad tėvas, Sąjungos pilietis, gyvena Nyderlanduose arba apskritai Sąjungoje.
- 35 Be to, jis nurodo, kad administracinės institucijos, kurioms pavesta taikyti Socialinės paramos įstatymą ir Vaiko išmokų įstatymą, ir kompetentingi teismai turi savarankiškai įvertinti, ar vienas iš tėvų, trečiosios šalies pilietis, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisprudenciją dėl SESV 20 straipsnio, gali remtis šiuo straipsniu siekdamas, kad jam būtų pripažinta teisė gyventi šalyje. Šios administracinės institucijos, t. y. savivaldybių kolegijos ir *SvB*, remdamosi informacija, kurią joms pateikė suinteresuotieji asmenys ir kuri prireikus dar turėtų būti pateikta, turi kartu su IND atlikti tyrimą, kad nustatytų, ar teisė gyventi Nyderlanduose gali būti kildinama iš SESV 20 straipsnio.
- 36 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad praktikoje įvairios administracinės institucijos 2011 m. kovo 8 d. Sprendimą *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124) ir 2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimą *Dereci ir kt.* (C-256/11, EU:C:2011:734) aiškina siaurai ir mano, jog tuose sprendimuose suformuota jurisprudencija taikytina tik toms situacijoms, kai tėvas, remiantis objektyviais kriterijais, negali rūpintis vaiku, nes, pavyzdžiui, kai, yra specializuotoje institucijoje, ligoninėje arba miręs. Be šių situacijų, trečiosios šalies pilietybę turintis vienas iš tėvų turi įtikinamai įrodyti, kad tėvas negali, net ir su galima trečiųjų asmenų pagalba, rūpintis vaiku. Tokios taisyklės išplaukia iš Aplinkraščio dėl užsieniečių nuostatų.
- 37 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas priduria, kad kiekviename iš pagrindinėje byloje nagrinėjamų ginčų atitinkamos savivaldybių kolegijos, *SvB* ir IND nelaikė reikšmingu nei to, kad motina, trečiosios šalies pilietė, o ne tėvas, Sąjungos pilietis, kasdien faktiškai rūpinasi vaiku, nei vaiko ir jo tėvo ryšio pobūdžio, nei to, kiek tėvas prisideda prie vaiko išlaikymo ir ugdymo, nei galiausiai to, ar tėvas pasirengęs juo rūpintis. Tai, kad tėvas negloboja vaiko, irgi nebuvo laikoma reikšminga aplinkybe, nes nebuvo įtikinamai įrodyta, kad globa negali būti paskirta jam. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar Teisingumo Teismo jurisprudenciją reikia aiškinti taip siaurai.
- 38 Jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, jog kiekviename iš pagrindinėje byloje nagrinėjamų ginčų vien tai, kad vaikas yra priklausomas nuo savo motinos, kiek tai susiję su jo kasdieniu išlaikymu, nėra lemiamas kriterijus vertinant, ar vaikas yra taip priklausomas nuo motinos, kad tokiomis aplinkybėmis būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, jeigu motinai būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi šalyje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, kokios yra kitos šių bylų aplinkybės, kurios gali būti reikšmingos šiuo klausimu.

39 Šiomis aplinkybėmis *Centrale Raad van Beroep* (Socialinės apsaugos ir valstybės tarnybos bylų apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar SESV 20 straipsnį reikia aiškinti kaip draudžiantį valstybei narei atsisakyti suteikti teisę gyventi jos teritorijoje trečiosios šalies piliečiui, kuris kasdien faktiškai rūpinasi savo nepilnamečiu vaiku, šios valstybės narės piliečiu?
2. Ar atsakant į šį klausimą turi reikšmės tai, kad šis vienas iš tėvų teisiškai, finansiškai ir (arba) emociškai vaiku rūpinasi ne vienas, ir, be to, neatmetama galimybė, kad kitas iš tėvų, kuris yra šios valstybės narės pilietis, *de facto* gali rūpintis vaiku?
3. Ar šiuo atveju trečiosios šalies pilietybę turintis vienas iš tėvų turi įtikinamai įrodyti, kad šis kitas iš tėvų negali perimti rūpinimosi vaiku, todėl vaikas būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, jeigu trečiosios šalies pilietybę turinčiam vienam iš tėvų būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi šalyje?“

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

- 40 Pirmiausia reikia pažymėti, kad, be tam tikrų analogijų, pagrindinėje byloje nagrinėjamos situacijos turi tam tikrų ypatumų, į kuriuos reikia atsižvelgti.
- 41 Kaip nurodyta šio sprendimo 30 punkte, kiekviena iš pagrindinėje byloje nagrinėjamų situacijų susijusi su trečiosios šalies piliete, kuri laikotarpiais, susijusiais su jos prašymu dėl vaiko išmokų ar socialinės paramos, atmetimu, gyveno Nyderlanduose neturėdama leidimo gyventi šalyje, buvo bent vieno nepilnamečio vaiko, kuris yra Nyderlandų pilietis ir gyvena kartu, motina, kasdien faktiškai juo rūpinosi ir buvo išsiskyrusi su vaiko tėvu, o šis taip pat turėjo Nyderlandų pilietybę ir buvo pripažinęs vaiką.
- 42 Vis dėlto pagrindinėje byloje nagrinėjamos situacijos skiriasi, kiek tai susiję su tėvų ir vaikų santykiais globos teisės ir prisidėjimo prie išlaikymo išlaidų srityje, motinų situacija atsižvelgiant į jų teisę gyventi Sąjungos teritorijoje ir pačių nepilnamečių vaikų situacija.
- 43 Pirma, dėl tėvų ir vaikų santykių iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad vaikų ir jų tėvų ryšiai, nelygu atvejais, buvo dažni, reti arba jų išvis nebuvo. Taigi, vienu atveju tėvo nebuvo galima rasti, o kitu jis dalyvavo mokymosi gyventi savarankiškai programoje. Trimis atvejais tėvai prisidėjo prie vaikų išlaikymo išlaidų, o penkiais kitais atvejais nebuvo mokama nieko. Dviem atvejais iš aštuonių globą dalijosi abu tėvai, o šešiais kitais atvejais vaikus kasdien faktiškai globojo tik motinos. Galiausiai puse atvejų vaikai gyveno su savo motinomis krizių centruose.
- 44 Antra, dėl apeliančių pagrindinėje byloje situacijos jų teisės gyventi Sąjungos teritorijoje atžvilgiu pažymėtina, kad leidimas gyventi šalyje buvo suteiktas dviem iš jų.
- 45 Per teismo posėdį Y. R. L. Wip ir H. C. Chavez-Vilchez atstovai, taip pat Nyderlandų vyriausybės atstovai nurodė, kad dabar jos šalyje gyvena teisėtai. Y. R. L. Wip gavo leidimą gyventi Belgijoje, kur dirba ir gyvena kartu su savo dukra. 2015 m. balandžio mėn. H. C. Chavez-Vilchez pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, pasirašytos Romoje 1950 m. lapkričio 4 d., 8 straipsnį buvo suteiktas leidimas gyventi Nyderlanduose, ir ji verčiasi profesine veikla Belgijoje.

- 46 Trečia, dėl pačių nepilnamečių vaikų situacijos pažymėtina, kad H. C. Chavez-Vilchez vaikas su savo tėvais gyveno Vokietijoje iki 2011 m. birželio mėn., paskui grįžo į Nyderlandus su savo motina, kuri vėliau Nyderlandų institucijoms pateikė vaiko išmokos prašymą.
- 47 Septynių kitų apeliančių pagrindinėje byloje nepilnamečiai vaikai niekuomet nepasinaudojo laisvo judėjimo teise prieš laikotarpį, susijusį su pagrindinėje byloje nagrinėjama socialinės paramos ar vaiko išmokų prašymais, ar tuo laikotarpiu ir nuo gimimo gyvena valstybėje narėje, kurios pilietybę turi.
- 48 Kaip yra ne kartą nusprendęs Teisingumo Teismas, net jei, formaliai vertinant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas apribojo savo klausimus SESV 20 straipsnio išaiškinimu, ši aplinkybė nekliudo Teisingumo Teismui pateikti jam Sąjungos teisės išaiškinimą visais aspektais, kurie gali būti naudingi sprendimui to teismo nagrinėjamos byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar jis apie šiuos aspektus užsimena savo pateiktuose klausimuose (šiuo klausimu žr. 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimo *McCarthy*, C-434/09, EU:C:2011:277, 24 punktą; 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Betriu Montull*, C-5/12, EU:C:2013:571, 41 punktą ir 2013 m. spalio 10 d. Sprendimo *Aloka ir Moudoulou*, C-86/12, EU:C:2013:645, 20 punktą).
- 49 Nagrinėjamu atveju reikia išnagrinėti, pirma, H. C. Chavez-Vilchez vaiko ir jos situaciją atsižvelgiant į SESV 21 straipsnį ir Direktyvą 2004/38, kuria siekiama supaprastinti naudojimąsi pagrindine ir asmenine teise laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį tiesiogiai suteikiama Sąjungos piliečiams, ir kurios tikslas yra visų pirma sustiprinti šią teisę (šiuo klausimu žr. 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimo *McCarthy*, C-434/09, EU:C:2011:277, 28 punktą ir 2014 m. kovo 12 d. Sprendimo *O. ir B.*, C-456/12, EU:C:2014:135, 35 punktą), ir, antra, kitų apeliančių pagrindinėje byloje vaikų, kurie visuomet gyvena valstybėje narėje, kurios pilietybę turi, su savo motinomis prieš laikotarpį, susijusį su pagrindinėje byloje nagrinėjama socialinės paramos ar vaiko išmokų prašymais, ir tuo laikotarpiu, situaciją, taip pat šių apeliančių situaciją atsižvelgiant į SESV 20 straipsnį.
- 50 Dėl H. C. Chavez-Vilchez vaiko pažymėtina, kad jis pasinaudojo judėjimo laisve prieš tai, kai jo motina pateikė prašymą dėl išmokų Nyderlanduose už laikotarpius nuo 2011 m. liepos 7 d. ir 2012 m. kovo mėn., nes prieš grįždamas kartu su motina į Nyderlandus, t. y. valstybę narę, kurios pilietybę turi, iki 2011 m. birželio mėn. su savo tėvais gyveno Vokietijoje, t. y. valstybėje narėje, kur gyvena ir dirba jo tėvas.
- 51 Kaip per teismo posėdį nurodė Nyderlandų vyriausybė, net jei vėliau H. C. Chavez-Vilchez gavo leidimą gyventi Nyderlanduose, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išlieka suinteresuotas jos ir jos vaiko situacijos nagrinėjimu atsižvelgiant į su Sąjungos pilietybe susijusias nuostatas, nes šis leidimas gyventi šalyje buvo suteiktas po laikotarpį, su kuriais yra susiję pagrindinėje byloje nagrinėjami prašymai dėl išmokų.
- 52 Dėl SESV 21 straipsnio 1 dalimi ir Direktyva 2004/38 grindžiamos išvestinės teisės gyventi šalyje egzistavimo Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad teisė atvykti į valstybę narę ir joje apsigyventi pagal šią direktyvą suteikiama ne visiems trečiųjų šalių piliečiams, o tik tiems, kurie yra teise laisvai judėti pasinaudojusio ir apsigyvenusio kitoje nei jo pilietybės valstybėje narėje Sąjungos piliečio šeimos nariai, kaip jie suprantami pagal šios direktyvos 2 straipsnio 2 punktą (2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Dereci ir kt.*, C-256/11, EU:C:2011:734, 56 punktą; 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *O ir kt.*, C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 41 punktą ir 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *McCarthy ir kt.*, C-202/13, EU:C:2014:2450, 36 punktą).

- 53 Be to, Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad Direktyva 2004/38 tik siekiama reglamentuoti Sąjungos piliečio atvykimo į kitą nei jo pilietybės valstybę narę ir apsigyvenimo joje sąlygas. Todėl šios direktyvos nuostatomis negalima pagrįsti trečiųjų šalių piliečių, Sąjungos piliečio šeimos narių, išvestinės teisės apsigyventi valstybėje narėje, kurios pilietybę turi šis Sąjungos pilietis (šiuo klausimu žr. 2014 m. kovo 12 d. Sprendimo *S. ir G.*, C-457/12, EU:C:2014:136, 34 punktą).
- 54 Vis dėlto Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad tuo atveju, kai Sąjungos pilietis grįžta į savo pilietybės valstybę narę, išvestinės teisės gyventi šalyje pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį suteikimo trečiosios šalies piliečiui, kuris yra Sąjungos piliečio šeimos narys ir su kuriuo tas Sąjungos pilietis priimančiojoje valstybėje narėje gyveno tik dėl Sąjungos pilietybės turėjimo, sąlygos iš principo neturėtų būti griežtesnės, nei Direktyvoje 2004/38 numatytos tokios teisės suteikimo trečiosios šalies piliečiui, kuris yra Sąjungos piliečio, pasinaudojusio teise laisvai judėti ir apsigyvenusio kitoje nei savo pilietybės valstybėje narėje, šeimos narys, sąlygos (šiuo klausimu žr. 2014 m. kovo 12 d. Sprendimo *O. ir B.*, C-456/12, EU:C:2014:135, 50 punktą).
- 55 Net jei Direktyvoje 2004/38 nereglamentuojamas toks grįžimo atvejis, kiek tai susiję su Sąjungos piliečio gyvenimo kitoje nei jo pilietybės valstybė narė sąlygomis, ją reikia taikyti pagal analogiją, nes abiem atvejais Sąjungos pilietis yra referencinis asmuo tam, kad trečiosios šalies piliečiui, šio Sąjungos piliečio šeimos nariui, galėtų būti suteikta išvestinė teisė gyventi šalyje (2014 m. kovo 12 d. Sprendimo *O. ir B.*, C-456/12, EU:C:2014:135, 50 punktas).
- 56 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar Direktyvoje 2004/38, visų pirma jos 5–7 straipsniuose, kuriuose reglamentuotas atvykimas ir gyvenimas valstybių narių teritorijoje, įtvirtintos sąlygos buvo įvykdytos laikotarpiu, susijusiu su išmokų prašymų atmetimu, todėl H. C. Chavez-Vilchez galėjo remtis išvestine teise gyventi šalyje, grindžiama SESV 21 straipsniu ir Direktyva 2004/38.
- 57 Jeigu taip nėra, tuomet vaiko, Sąjungos piliečio, ir jo tiesiosios aukštutinės linijos giminaičio, trečiosios šalies piliečio, padėtį reikės analizuoti atsižvelgiant į SESV 20 straipsnį.
- 58 Dėl Y. R. L. Wip vaikų, kurie tuo metu, kai ji pateikė prašymą dėl socialinės paramos už 2012 m. spalio ir lapkričio mėnesius, su savo motina gyveno Nyderlanduose, per teismo posėdį buvo nurodyta, kad šiuo metu jie su savo motina gyvena Belgijoje, kur ji gavo leidimą gyventi ir dirba. Kadangi šie vaikai, kaip Sąjungos piliečiai, judėjimo laisve ir laisve apsigyventi kitoje valstybėje narėje nei ta, kurios pilietybę jie turi, pasinaudojo, o jų motina leidimą gyventi šioje kitoje valstybėje narėje gavo vėliau nei pagrindinėje byloje nagrinėjamu laikotarpiu, dar reikia įvertinti, ar jų motina atitinkamu laikotarpiu galėjo pasinaudoti išvestine teise gyventi šalyje pagal SESV 20 straipsnį.

Dėl pirmojo ir antrojo prejudicinių klausimų

- 59 Pirmuoju ir antruoju prejudiciniais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei narei draudžiama vienam iš tėvų, trečiosios šalies piliečiui, kuris kasdien faktiškai rūpinasi nepilnamečiu vaiku, šios valstybės narės piliečiu, atsisakyti suteikti teisę gyventi savo teritorijoje, jeigu neatmestina galimybė, kad kitas iš tėvų, turintis tos pačios valstybės narės pilietybę, gali kasdien faktiškai rūpintis vaiku. Tas teismas siekia sužinoti, ar tai, kad trečiosios šalies pilietis teisiškai, finansiškai arba emociškai nėra visiškai atsakingas už vaiką, yra svarbu šiuo atveju.
- 60 Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją su ginčiais pagrindinėje byloje susiję vaikai, kaip valstybės narės piliečiai, gali remtis, taip pat ir prieš valstybę narę, kurios pilietybę jie turi, su jų kaip Sąjungos piliečių statusu susijusiomis teisėmis, kurias jiems suteikia SESV 20 straipsnis (šiuo klausimu

žr. 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimo *McCarthy*, C-434/09, EU:C:2011:277, 48 punktą; 2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Dereci ir kt.*, C-256/11, EU:C:2011:734, 63 punktą ir 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *O ir kt.*, C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 43 ir 44 punktus).

- 61 Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pagal SESV 20 straipsnį draudžiamos nacionalinės priemonės, įskaitant sprendimus atsisakyti suteikti teisę gyventi šalyje Sąjungos piliečio šeimos nariams, kuriomis iš Sąjungos piliečių atimama galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro jų statuso suteikiamų teisių esmę (2011 m. kovo 8 d. Sprendimo *Ruiz Zambrano*, C-34/09, EU:C:2011:124, 42 punktas ir 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *O ir kt.*, C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 45 punktas).
- 62 Tačiau Sutarties nuostatos, susijusios su Sąjungos pilietybe, nesuteikia jokios savarankiškos teisės trečiųjų šalių piliečiams. Teisės, kurios gali būti suteikiamos tokiems piliečiams, yra ne savarankiškos minėtų piliečių teisės, o iš teisių, kuriomis naudojasi Sąjungos pilietis, kildinamos teisės. Šių išvestinių teisių tikslas ir pateisinimas grindžiamas išvada, kad atsisakius jas pripažinti gali būti pažeista, be kita ko, Sąjungos piliečio teisė laisvai judėti (2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 72 ir 73 punktai ir 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *CS*, C-304/14, EU:C:2016:674, 27 ir 28 punktai bei juose nurodyta jurisprudencija).
- 63 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs, kad egzistuoja labai specifinių situacijų, kai, nepaisant to, jog netaikoma su trečiųjų šalių piliečių teise gyventi susijusi antrinė teisė, o atitinkamas Sąjungos pilietis nepasinaudojo teise laisvai judėti, trečiosios šalies piliečiui, kuris yra minėto Sąjungos piliečio šeimos narys, vis dėlto turi būti suteikta teisė gyventi šalyje, nes priešingu atveju būtų pakenkta Sąjungos pilietybės praktiniam veiksmingumui, jei dėl tokios teisės nesuteikimo Sąjungos pilietis faktiškai privalėtų išvykti iš Sąjungos teritorijos apskritai, ir taip iš jo būtų atimta galimybė naudotis pagrindinėmis šio statuso teikiamomis teisėmis (šiuo klausimu žr. 2011 m. kovo 8 d. Sprendimo *Ruiz Zambrano*, C-34/09, EU:C:2011:124, 43 ir 44 punktus; 2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Dereci ir kt.*, C-256/11, EU:C:2011:734, 66 ir 67 punktus; 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 74 punktą ir 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *CS*, C-304/14, EU:C:2016:674, 29 punktą).
- 64 Ankstesniame punkte minėtoms situacijoms būdinga tai, kad net jeigu jos reglamentuojamos teisės aktuose, kurie *a priori* patenka į valstybių narių kompetenciją, t. y. teisės aktuose, susijusiuose su trečiųjų šalių piliečių, nepatenkančių į Sąjungos antrinės teisės nuostatų, kuriose numatytas tokios teisės suteikimas esant tam tikroms sąlygoms, taikymo sritį, teise atvykti į šalį ir joje apsigyventi, šios situacijos vis dėlto glaudžiai susijusios su Sąjungos piliečio judėjimo ir apsigyvenimo laisve, kuri, kad nebūtų pažeista, draudžia tai, kad minėtiems trečiųjų šalių piliečiams būtų atsisakoma suteikti teisę atvykti į valstybę narę, kurioje šis Sąjungos pilietis gyvena, ir joje apsigyventi (2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 75 punktas ir 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *CS*, C-304/14, EU:C:2016:674, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 65 Nagrinėjamu atveju, jeigu dėl atsisakymo pagrindinėje byloje suteikti trečiųjų šalių pilietėms teisę gyventi šalyje jos būtų priverstos išvykti iš Sąjungos teritorijos (tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), tai galėtų lemti teisių, kurias jų vaikams suteikia Sąjungos piliečio statusas, konkrečiai – teisės gyventi šalyje, apribojimą, nes vaikai gali būti priversti vykti kartu su savo motinomis, taigi apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos. Dėl to, kad motinos galbūt privalėtų išvykti iš Sąjungos teritorijos, vaikai negalėtų veiksmingai naudotis pagrindinėmis jų turimo Sąjungos piliečio statuso teikiamomis teisėmis (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 78 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 66 Vis dėlto Nyderlandų vyriausybė teigia, jog vien tai, kad vienas iš tėvų, trečiosios šalies pilietis, kasdien faktiškai rūpinasi vaiku ir, nors ir iš dalies, yra teisiškai, finansiškai arba emociškai už jį atsakingas, neleidžia automatiškai daryti išvados, jog vaikas, Sąjungos pilietis, būtų priverstas išvykti iš Sąjungos

teritorijos, jeigu šiam trečiosios šalies piliečiui būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi šalyje. Tai, kad valstybės narės, kurios pilietybę turi šis vaikas, teritorijoje ar Sąjungos teritorijoje apskritai yra kitas iš tėvų, kuris yra Sąjungos pilietis ir gali pasirūpinti vaiku, yra svarbus veiksnys atliekant šį vertinimą.

- 67 Ta pati vyriausybė nurodo, kad tam tikromis aplinkybėmis kompetentingos nacionalinės institucijos laiko, jog yra įrodyta, kad vienas iš tėvų, Sąjungos pilietis, negali arba nesugeba pasirūpinti vaiku. Taip yra tuomet, kai šis vienas iš tėvų yra miręs arba jo negalima rasti, kai yra įkalintas, uždarytas ar paguldintas ilgalaikiam gydymui, kai, remiantis objektyviais šaltiniais, pavyzdžiui, policijos arba pagalbos jaunimui tarnybos pareiškimu, paaiškėja, kad šis vienas iš tėvų negali pasirūpinti vaiku, ir galiausiai kai teismas atmetė jo prašymą dėl globos, net ir dalinės.
- 68 Primintina, kad 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendime *O ir kt.* (C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 51 ir 56 punktai) Teisingumo Teismas, siekdamas nustatyti, ar dėl to, kad vienam iš vaiko, Sąjungos piliečio, tėvų, trečiosios šalies piliečiui, atsisakoma suteikti teisę gyventi šalyje, iš šio vaiko atimama galimybė faktiškai pasinaudoti pagrindinėmis jo turimo statuso teikiamomis teisėmis, nusprendė, kad vaiko globos klausimas ir tai, ar vienas iš tėvų, trečiosios šalies pilietis, yra teisiškai, finansiškai arba emociškai atsakingas už šį vaiką, yra svarbios aplinkybės.
- 69 Dėl pastarosios aplinkybės Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad mažamečio Sąjungos piliečio ir trečiosios šalies piliečio, kuriam atsisakyta suteikti teisę gyventi šalyje, priklausomumo santykis gali pakenkti praktiniam Sąjungos pilietybės veiksmingumui, nes dėl šio priklausomumo Sąjungos pilietis faktiškai priverčiamas išvykti ne tik iš valstybės narės, kurios pilietybę turi, teritorijos, bet ir iš visos Sąjungos teritorijos, ir tai yra tokio neigiamo sprendimo pasekmė (šiuo klausimu žr. 2011 m. kovo 8 d. Sprendimo *Ruiz Zambrano*, C-34/09, EU:C:2011:124, 43 ir 45 punktus; 2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Dereci ir kt.*, C-256/11, EU:C:2011:734, 65–67 punktus ir 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *O ir kt.*, C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 56 punktą).
- 70 Siekiant nagrinėjamu atveju įvertinti grėsmę, ar atitinkamas vaikas, Sąjungos pilietis, būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos ir dėl to netektų teisės faktiškai pasinaudoti pagrindinėmis teisėmis, kurias jam suteikia SESV 20 straipsnis, jeigu vienam iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečiui, būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi atitinkamoje valstybėje narėje, kiekviename iš pagrindinėje byloje nagrinėjamų ginčų reikia nustatyti, kuris tėvas faktiškai globoja vaiką ir ar egzistuoja vaiko ir vieno iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečio, faktinis priklausomumo ryšys. Atlikdamos šį vertinimą kompetentingos institucijos turi atsižvelgti į teisę į pagarbą šeimos gyvenimui, įtvirtintą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnyje, o šis straipsnis turi būti aiškinamas kartu su pareiga atsižvelgti į viršesnę vaiko interesą, kaip nurodyta minėtos Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje.
- 71 Tokio vertinimo tikslais aplinkybė, kad kitas iš tėvų, Sąjungos pilietis, iš tiesų gali ir yra pasirengęs vienas kasdien faktiškai prižiūrėti vaiką, yra svarbi, bet jos vienos nepakanka tam, kad būtų galima konstatuoti, jog tarp vieno iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, ir vaiko nėra tokio priklausomumo ryšio, kad vaikas būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, jeigu šiam trečiosios šalies piliečiui būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi šalyje. Tokia išvada, siekiant užtikrinti viršesnę atitinkamo vaiko interesą, turi būti daroma atsižvelgus į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes, visų pirma jo amžių, fizinį ir emocinį išsivystymą, emocinio ryšio su vienu iš tėvų, Sąjungos piliečiu, ir kitu iš tėvų, trečiosios šalies piliečiu, laipsnį ir grėsmę, kurią išsiskyrimas su pastaruoju sukeltų šio vaiko pusiausvyrai.
- 72 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį ir antrąjį klausimus reikia atsakyti: SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, siekiant įvertinti, ar vaikas, Sąjungos pilietis, būtų priverstas apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos ir dėl to netektų galimybės faktiškai pasinaudoti pagrindinėmis teisėmis, kurias jam suteikia šis straipsnis, jeigu vienam iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečiui, būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi atitinkamoje valstybėje narėje, aplinkybė, kad kitas iš tėvų, Sąjungos pilietis, iš tiesų gali ir yra pasirengęs vienas kasdien faktiškai prižiūrėti vaiką, yra svarbi, bet jos vienos nepakanka tam, kad būtų galima konstatuoti, jog tarp vieno iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, ir vaiko nėra tokio priklausomumo ryšio, kad tokio atsisakymo atveju vaikas būtų priverstas taip pat išvykti. Toks

vertinimas, siekiant užtikrinti viršesnę atitinkamo vaiko interesą, turi būti atliekamas atsižvelgiant į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes, visų pirma vaiko amžių, fizinę ir emocinę išsivystymą, emocinio ryšio su vienu iš tėvų, Sąjungos piliečiu, ir kitu iš tėvų, trečiosios šalies piliečiu, laipsnį ir grėsmę, kurią išsiskyrimas su pastaruoju sukeltų vaiko pusiausvyrai.

Dėl trečiojo prejudicinio klausimo

- 73 Trečiuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei narei draudžiama trečiosios šalies piliečio, vieno iš nepilnamečio vaiko, šios valstybės narės piliečio, tėvų, kuris kasdien faktiškai rūpinasi šiuo vaiku, teisę gyventi savo teritorijoje susieti su šio piliečio pareiga įrodyti, kad kitas iš tėvų, minėtos valstybės narės pilietis, negali kasdien faktiškai rūpintis vaiku.
- 74 Nyderlandų vyriausybės teigimu, vadovaujantis bendra taisykle, pagal kurią asmuo, kuris remiasi tam tikromis teisėmis, turi įrodyti, kad šios teisės taikomos jo situacijai, kuri leidžiama pagal Sąjungos teisę (šiuo klausimu žr. 2013 m. gegužės 8 d. Sprendimo *Alarape ir Tijani*, C-529/11, EU:C:2013:290, 38 punktą ir 2014 m. sausio 16 d. Sprendimo *Reyes*, C-423/12, EU:C:2014:16, 25–27 punktus), pareiga įrodyti SESV 20 straipsniu grindžiamą teisę gyventi šalyje tenka apeliantėms pagrindinėje byloje. Jos turi įrodyti, kad dėl objektyvių kliūčių, trukdančių vienam iš tėvų, Sąjungos piliečiui, konkrečiai pasirūpinti vaiku, šis yra toks priklausomas nuo kito iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, kad dėl atsisakymo suteikti pastarajam teisę gyventi šalyje vaikas faktiškai bus priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos.
- 75 Šiuo klausimu pažymėtina, kad jeigu trečiosios šalies pilietis, vienas iš nepilnamečio vaiko, valstybės narės piliečio, tėvų, kuris kasdien faktiškai rūpinasi šiuo vaiku, ketina šios valstybės narės kompetentingų institucijų prašyti SESV 20 straipsniu grindžiamos išvestinės teisės gyventi šalyje, jis turi pateikti įrodymų, leidžiančių įvertinti, ar įvykdytos šio straipsnio taikymo sąlygos, visų pirma tos, kuriose nustatyta, kad dėl sprendimo, kuriuo vienam iš tėvų, trečiosios šalies piliečiui, atsisakoma suteikti teisę gyventi šalyje, vaikas negalėtų veiksmingai pasinaudoti pagrindinėmis Sąjungos piliečio statuso teikiamomis teisėmis ir būtų priverstas apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos.
- 76 Vis dėlto, kaip nurodo Europos Komisija, nors iš esmės vienas iš tėvų, trečiosios šalies pilietis, turi nurodyti aplinkybes, kurios patvirtintų, kad jis teisę gyventi šalyje grindžia SESV 20 straipsniu, visų pirma tas, kurios rodo, jog, nesuteikus teisės gyventi šalyje, vaikas bus priverstas apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos, vertindamos sąlygas, būtinas tam, kad šiam trečiosios šalies piliečiui galėtų būti suteikta tokia teisė gyventi šalyje, kompetentingos nacionalinės institucijos turi užtikrinti, kad su įrodinėjimo pareiga susijusios nacionalinės teisės normos, kaip antai aptariamose pagrindinėje byloje nagrinėjamuose ginčiuose, taikymas negalėtų pakenkti praktiniam SESV 20 straipsnio veiksmingumui.
- 77 Taigi tokios su įrodinėjimo pareiga susijusios nacionalinės teisės normos taikymas neatleidžia atitinkamos valstybės narės institucijų nuo pareigos remiantis trečiosios šalies piliečio pateikta informacija atlikti reikalingus tyrimus, siekiant nustatyti, kur gyvena vienas iš tėvų, šios valstybės narės pilietis, ir išnagrinėti, pirma, ar šis iš tiesų gali ir yra pasirengęs vienas kasdien faktiškai prižiūrėti vaiką, ir, antra, ar egzistuoja toks vaiko ir vieno iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečio, priklausomumo ryšys, kad dėl sprendimo, kuriuo pastarajam atsisakoma suteikti teisę gyventi šalyje, vaikas negalėtų veiksmingai pasinaudoti pagrindinėmis jo turimo Sąjungos piliečio statuso teikiamomis teisėmis ir būtų priverstas apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos.
- 78 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti: SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei narei nedraudžiama trečiosios šalies piliečio, vieno iš nepilnamečio vaiko, šios valstybės narės piliečio, tėvų, kuris kasdien faktiškai rūpinasi šiuo vaiku, teisės gyventi savo teritorijoje susieti su šio trečiosios šalies piliečio pareiga pateikti informaciją, įrodančią, kad dėl sprendimo, kuriuo vienam iš tėvų, trečiosios šalies piliečiui, atsisakoma suteikti teisę gyventi

šalyje, vaikas negalėtų veiksmingai pasinaudoti pagrindinėmis Sąjungos piliečio statuso teikiamomis teisėmis ir būtų priverstas apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos. Tačiau atitinkamos valstybės narės kompetentingos institucijos, remdamosi trečiosios šalies piliečio pateikta informacija, turi atlikti reikalingus tyrimus, kad atsižvelgdamos į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes galėtų įvertinti, ar sprendimas atsisakyti suteikti tokią teisę turės tokių pasekmių.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 79 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, siekiant įvertinti, ar vaikas, Europos Sąjungos pilietis, būtų priverstas apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos ir dėl to netektų galimybės faktiškai pasinaudoti pagrindinėmis teisėmis, kurias jam suteikia šis straipsnis, jeigu vienam iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečiui, būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi atitinkamoje valstybėje narėje, aplinkybė, kad kitas iš tėvų, Sąjungos pilietis, iš tiesų gali ir yra pasirengęs vienas kasdien faktiškai prižiūrėti vaiką, yra svarbi, bet jos vienos nepakanka tam, kad būtų galima konstatuoti, jog tarp vieno iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, ir vaiko nėra tokio priklausomumo ryšio, kad tokio atsisakymo atveju vaikas būtų priverstas taip pat išvykti. Toks vertinimas, siekiant užtikrinti viršesnę atitinkamo vaiko interesą, turi būti atliekamas atsižvelgiant į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes, visų pirma vaiko amžių, fizinį ir emocinį išsivystymą, emocinio ryšio su vienu iš tėvų, Sąjungos piliečiu, ir kitu iš tėvų, trečiosios šalies piliečiu, laipsnį ir grėsmę, kurią išsiskyrimas su pastaruoju sukeltų vaiko pusiausvyrai.
2. SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei narei nedraudžiama trečiosios šalies piliečio, vieno iš nepilnamečio vaiko, šios valstybės narės piliečio, tėvų, kuris kasdien faktiškai rūpinasi šiuo vaiku, teisės gyventi savo teritorijoje susieti su šio trečiosios šalies piliečio pareiga pateikti informaciją, įrodančią, kad dėl sprendimo, kuriuo vienam iš tėvų, trečiosios šalies piliečiui, atsisakoma suteikti teisę gyventi šalyje, vaikas negalėtų veiksmingai pasinaudoti pagrindinėmis Sąjungos piliečio statuso teikiamomis teisėmis ir būtų priverstas apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos. Tačiau atitinkamos valstybės narės kompetentingos institucijos, remdamosi trečiosios šalies piliečio pateikta informacija, turi atlikti reikalingus tyrimus, kad atsižvelgdamos į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes galėtų įvertinti, ar sprendimas atsisakyti suteikti tokią teisę turės tokių pasekmių.

Parašai.